

kat illeti, a felsőfokú végzettség szintjének növekedésével csökken a nők aránya. A zürichi műszaki egyetem (ETH Zürich) 38 tanári székéből 4 jut a női professzorokra, a női tudományos munkatársak aránya ugyanakkor eléri a 40 százalékot. A müncheni műszaki egyetem (TU München) építészmérnöki karán pedig 6 női professzor tanít, míg a tanári gárda összesen 32 főből áll. Az építészek nemzetközi mezőnyében eddig csak Zaha Hadidnak sikerült a világhíresség közé jutnia.

Vajon eltérnek az eredetileg nők által tervezett városképek a maiaktól? Létezik női jegyeket hordozó tervtípus? Megváltozik a városkép és az építészet, ha megszűnik a férfidominancia? „A városépítészet női gondolkodói. Írások és tervek a városért” című szemelvény arra ösztönzi az olvasót, hogy gondolatban továbbfűzze az elmúlt idők női városépítészeti vízióit. A szociális reformer építész nők a tervezés során arra törekedtek, hogy a településterv a túlterhelt háziasszonyok igényeihez igazodjon, ezáltal könnyítve meg az életüket. A „Cooperative House Keeping”, valamint a természetes formatervezés ihlette víziók vezérmotívumokként játszottak szerepet például Alice Constance Austin «Llano del Rio» elnevezésű telepének 1935-ös tervezésénél is.

„Applepieville” – így nevezte el Charlotte Perkins-Gilman azt a településtervét, amely arra hivatott, hogy a közösségekben végzett munkával megkönnyítse a parasztasszonyok mindennapjait. Az „Almásitevéváros” – gyermeketegnél tünő elnevezés egy látomászerű, közösségi szinten megszerzett település számára, amelyet 1920-ban, a *The Independent* című lapban mutattak be. A nők által készített tervek világszerte elszórta jelentek meg a legkülönfélébb szövegformákban. Ez jelentősen megnehezíti a haladó szellemű szociális építészet női képviselői által létrehozott történelmi forrásanyagok felkutatását.

Katia Frey és Elina Perotti nem hátráltak meg a költség- és időigényes kutatómunkától. A kitarító munkával, a számtalan újságcikk, interjú és értekezés áttanulmányozásával elért eredmények hiánypótlóak. A forrásanyagban gazdag kiadványban a szerzők az USA-ból, a Szovjetunióból és Európából származó női építészeti elméleteket sorakoztatnak fel. A női építészek közötti eltérések szemszögéből vizsgált történelmi építészet kiegészül a városfejlesztés és a modern városépítés aspektusaival.

A kötet egyben megemlékezés Marie Frommerről (1890–1976) és városépítészeti munkásságáról, amelyet *Folyásirány és városfejlesztés* című 1919-ben megvédett disszertációja képvisel.

A *Célatörő, szabálytalan, érzéki – Svájci nők írásai a városépítésről* című fejezetben Inge Beckel egy 2012-es közvélemény-kutatásra utal. A felmérés eredménye szerint a női tervezők nemcsak a „vizuális hatást”, hanem az egyenlőségre, egyensúlyra törekvő sokszínűséget és az épületek lakóinak, használóinak életérzéseit is figyelembe veszik, ezáltal pedig a korábbi városépítészeti gondolkodók elképzeléseit is közvetítik.

(*Neue Zürcher Zeitung*)

---

Francis P. Sempa<sup>1</sup>

### Szuperhatalmi játszmák Dél-Ázsiában

*Bertil Lintner: A keleti nagy játszma: Hatalmi harcok Ázsia legváltozékonyabb államhatárai fölött [Great Game East: India, China, and the Struggle for Asia's Most Volatile Frontier] című könyvének bemutatása (Yale University Press, 2015, 376 oldal)*

Miközben a világ Kína és az Egyesült Államok (no meg Japán, a Fülöp-szigetek, Tajvan és Vietnam) versengését figyeli, a Kelet-kínai- és Dél-kínai-tenger térségében hasonlóan fontos geopolitikai küzdelem zajlik, amely Dél-Ázsiában és az Indiai-óceán térségében csúcsonosodik ki. Az érintett országok közé tartozik India, Kína és az Egyesült

---

<sup>1</sup> Francis P. Sempa a *Geopolitics: From the Cold War to the 21st Century (Geopolitika a hidegháborútól a 21. századig)* és az *America's Global Role: Essays and Reviews on National Security, Geopolitics and War (Amerika globális szerepvállalása: Írások a nemzetbiztonságról, a geopolitikáról és a háborúról)* című könyvek szerzője. Cikkei többek között a *The Diplomat*, a *Joint Force Quarterly* és a *University Bookman* című folyóiratokban jelennek meg. Ügyvédi tevékenysége mellett a Wilkes University politológia szakos óraadó oktatója, illetve az *American Diplomacy* című folyóirat társszerkesztője is.

Államok is, a rivalizálás földrajzi középpontjában pedig az India, Banglades, Kína és a Bengáli-öböl, illetve az Andamán-tenger által körülhatárolt Burma (új nevén Mianmar) helyezkedik el. E térség a színhelye annak a csatározásnak, amely a huszonegyedik századi Ázsia legnagyobb szuperhatalmi rivalizálásának tekinthető, és amelynek valószínű végkimeneteléről Bertil Lintner *A keleti nagy játszma* című új könyvében ír.

Lintner korábban a *Far Eastern Economic Review* című, a Közel-Kelet gazdaságával foglalkozó folyóirat tudósítójaként dolgozott, és újságíróként több mint három évtizede foglalkozik ázsiai politikával. A térség sokféle népcsoportjának és az itt zajló politikai csatározásoknak történelmi szinten is elmélyült ismerője. A „nagy játszma” kifejezést azért töltdja meg könyve címében a „keleti” helyhatározóval, hogy megkülönböztesse a napjainkban folyó történéseket a 19. század közép-ázsiai eseményeitől, melyek a Brit Birodalom és Oroszország között mentek végbe. Lintner elmondása szerint a mostani nagy játszma már nem pusztán nemzetek közötti geopolitikai konfliktusokról szól, hanem az északkelet indiai államok, Banglades és Burma különböző népcsoportjainak etnikai ellentéteiről is.

Miután a második világháborút követően India függetlenné vált a Brit Nemzetközösségen belül, India északkeleti régiójában, Kelet-Pakisztánban (a későbbi Bangladesben) és Burmában számos népcsoport is fegyveres felkelésekbe kezdett az aktuális vezetéssel szemben, saját, külön függetlensége kivívásáért. A nága, mizo, manipuri, karen, kacsin, mon, arkanéz buddhista és rohindza muszlim népcsoportok mind ide sorolhatók. A felsoroltak közül egyes népek a háború idején a britek oldalán harcoltak a japán megszállók ellen. A nága törzsek például segítették a brit csapatokat Japán indiai előrenyomulásának megakadályozásában a kohimai csata során, 1944 áprilisában és májusában. Más törzseket a keresztny misszionáriusok befolyásoltak, megint mások pedig a marxizmus maoista változatát tették magukévá. Az idegen hatalmak gyakran segítették a lázadókat: Kína és Pakisztán az indiai és burmai felkelőket támogatta, India pedig a Burmában működő felkelőknek,

valamint Kína tibeti népcsoportjainak megmozdulásait segítette. A fegyveres felkelők a határ túloldalán gyakran menedékhelyeket állítottak fel, és kihasználták a térség drog- és fegyverkereskedelem nyújtotta lehetőségeit is.

Az indiai kormány kezdetben brutálisan elfojtotta az északkeleti államokban fellobbanó lázadásokat, később engedékenyebb politikára váltott, de a probléma így sem oldódott meg. Lintner véleménye szerint India ezután is a korábbiakhoz hasonló módszerek kombinációját alkalmazza majd az északkeleti államokbeli helyzet kezelésére, egyaránt folyamodva a békéltetés, anyagi segítségnyújtás és a nyers erő eszközeihez, illetve a felkelők csoportjait megosztani igyekezvén.

Burma, ahol 1962 óta önkényuralmi eszközökkel kormányzó katonai junta van hatalmon, Lintner szavaival élve ma is az anarchia színtere, viszont a szituációt itt bonyolítja, hogy India és Kína közé eső földrajzi elhelyezkedése, illetve az Indiai-óceánra nyíló tengerek közelsége Kína, India és az Egyesült Államok figyelmét is az országra irányítja. Kína katonai és gazdasági segítséget is nyújtott és nyújt Burma számára, segédkezett az ország Kókusz-szigeten levő haditengerészeti bázisának fejlesztésében, és a jövőre nézve olajvezeték kiépítését is tervezi a két ország között. Az Andamán- és Nikobár-szigeteken is haditengerészeti bázissal rendelkező India már az 1990-es évek elejétől törekszik arra, hogy gyengítsen a burmai katonai kormány Kínával való szoros kapcsolatán. A közelmúltban az Egyesült Államok is politikai kapcsolatba lépett Burmával, és egyik kulcsfontosságú ázsiai kapcsolataként jelölte meg, noha előzőleg komoly emberi jogi problémák miatt feddte meg az országot. Lintner meglátása szerint Kína hatalmi feltörése, illetve India és az Egyesült Államok reakciója olyan szuperhatalmi ellenségeskedés kellős közepébe rángatta Burmát, amelyet az nem fog tudni megfelelően kezelni, ha a versengés komolyabbra fordul.

Ez könyv egy olyan, időszzerű kérdésekkel foglalkozó, fontos mű, mely érthetően mutatja be a napjainkban Dél-Ázsiában zajló geopolitikai történéseket. A könyv egészét áthatja az a részletes tudásanyag, amellyel Lintner történelmi és földrajzi szempontból a térségről rendelkezik. Jó érzékkel helyezi a hangsúlyt a helyiről a térségi,

a térségről pedig a globális folyamatokra; értékítéletei pedig kellően körültekintőek és konkrét tényeken alapulnak. A könyv végén hasznos mellékleteket is találunk, melyek többek között az események időrendi sorrendjét segítenek számon tartani, és tájékoztatnak a térségben történt számos etnikai jellegű felkelés történelmi előzményeiről, illetve a lázadók kínai kiküldetéseiről.

Ha a 21. század valóban „Ázsia évszázada” lesz, *A keleti nagy játszma* fontos útmutató lehet annak megértéséhez, milyen folyamatok következményeként történik így, és mire számítsunk a jövőt illetően. Ázsia egyensúlya egységes politikai egésként könnyen múlhat az ebben a régióban történő fejleményeken, úgy ahogy a Kína keleti partvidéke közelében található peremterengereken zajló eseményeken is.

(*The Asian Review of Books*)

---

Peter Gordon

Vér, álmok és arany: A folyton változó  
Burma

---

*Richard Cockett: Vér, álmok és arany: A folyton változó Burma című könyvének bemutatása (Yale University Press, 2015, 296 oldal)*

Korai pályafutásom egyik legemlékezetesebb feladatára a '80-as évek közepén vállalkoztam, amikor is részt vettem egy (valószínűleg a legelső) burmai nyelvű szövegszerkesztő fejlesztésében. Közvetlen megbízónk az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztériuma volt, de a cég egyik vezérigazgató-helyettesének burmai és kínai gyökereit kiaknázva az ottani kormánnyal is kapcsolatba léptünk. Rangunba utaztam.

Célkitűzéseim nem voltak nagyratörőek, mindössze az ottani billentyűzeteket szerettem volna tanulmányozni, aztán pedig gépírní rajtuk. Rövid látogatásom azonban eléggé szürreálisra sikeredett. A tudományért felelős miniszter különórát adott nekem a burmai írásrendszerből (amit egyébként már ismertem), mechanikus írógépeket láthattam az irodákban, a nyomdában

pedig egy ősrégi Mergenthaler szedőgéppel ismerkedhettem meg. Ez a masina zajosabb volt, mint egy gőzmozdony, betűket pedig már akkor sem gyártottak hozzá, így az írók kénytelenek voltak lemondani azon betűk használatáról, melyek a fizikai igénybevétel során elkoptak.

A helyiek viszont módfelett barátságosak voltak, a város maga pedig valami egyedülálló módon lenyűgöző. Richard Cockett, *Vér, álmok és arany*<sup>2</sup> című, Burma történelmét egy új szemzőgből bemutató könyvében Rudyard Kiplinget idézve írja a Svedagon pagodáról: „*Aranyszín misztérium tűnt föl a látóhatáron – gyönyörű, tündökletes csoda, mely szikrázott a napfényben.*”

És ez pontosan így volt akkor is.

Többször is visszatértem aztán Burmába, míg nem az 1988-as felkelés és annak leverése már nem tették többé vonzó úti céllá az országot. Ugyan sok szempontból ez az év jelentette a nardírt az ország számára, a politikai diktatúrától eltekintve azonban mégis mit árul el egy országról az, ha csak 45-ös és 90-es címleteket nyomnak a bankjegyeiből? Talán épp ekkor történt az is, hogy Burma megkezdte lassú – Cockett szerint inkább száanalomra, mint bámulatra méltó – kilábalását a teljes elszigeteltségből.

Cockett kristálytisza, olvasmányos, jól strukturált és időszerű könyvének témája Ázsia és egyben a világ egyik legtitokzatosabb, legösszetettebb múltú, jelenű és jövőjű országa. A második világháború előtt Burma (a mai Mianmar) a térség leggazdagabb országának számított, Rangun (az akkori főváros) pedig „*az 1927-ben chilei konzulként ott élő Pablo Neruda szavaival élve, az egyik legmodernebb és legizgalmasabb távol-keleti város volt, mely zenitjén tündöklött...*” De „*az új évezred első évtizedének végére... a szomszédos országok közül már csak Észak-Koreával tudott vetekedni, hasonlóan elvetemült államvezetését és tudatlanságban élő népét tekintve.*”

A *Vér, álmok és arany* ennek a tündöklésnek és bukásnak a meseje – és talán afféle útmutató is egy jobb jövő felé. A könyv első kétharmada történelmi és eszmei háttérrel biztosít a második szerkezeti egységhez, amely sokkal inkább a

---

<sup>2</sup> Pablo Neruda nevezte Rangunat a „vér, álmok és arany városának”.